

Szovjet képzőművészet

Kiállítás a képtárban

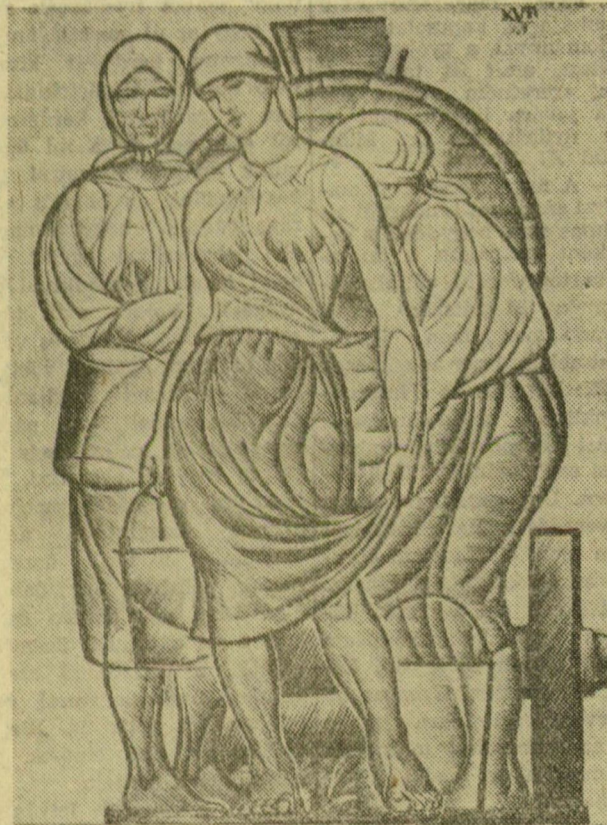
A. A. KOCKA

HUCUL NŐ

B. V. IVANTJEV

PARTIZÁN

V. SZ. KUTRIN

NŐK

Móra Ferenc

Telefonálnak az égből

A repülő eszézeljek „korában” nyilván különös érdeklődésre tarthat számot a szegedi írónak e névtelenül megjelent tárcája.

Az egyik pesti újságban olvasok ma cikket arról, hogy az ég valamelyik tájkáról alighanem üzeneteket küldenek a földnek. Elég expertus ember, aki ezt gyanítja. Nem költő, nem regényíró, hanem makulátlan technikus: maga Marconi. A mester azt vette észre, hogy az ő marconi-készülékei olyan rejtelmes jeleket fognak fel, amelyek nem lehetnek földi eredetűek. Azoknak a mester feltevése szerint valahonnan a világűrűből kell jönniök, mégpedig alighanem a Marsból. Ez a bolygóköllége úgyszintén gyanúban van már vagy ötven év óta. Sok csillagász volt már, aki a csillagon időnként felvillanó fénycsíkokban távirójeleket látott — csak olyan nem volt még, aki meg tudta volna őket fejteni.

Marconi tehát most azt gyanítja, hogy a Marsbeli elvtársak, ha már a távirójukkal nem boldogultak, megpróbálják a marconigrammot. Hátha ezt megértik azok a nyavalyások odalent — gondolják magukban. És egyre küldözgetik a rejtelmes jeleket, amelyeket nemcsak Marconi vett észre. Konstatálták már azokat néhány hónappal ezelőtt a csillagászok is. Jelentették a Földnek, hogy hívja a Mars. A Föld azonban nem vette tudomásul a hívást, még ha hadvezérek vagy diplomáták tolmácsolták volna — de csillagászok! Eh, hagyjatok békét a Földnek, a Föld nem jelentkezik, a Föld, sajnos, mással beszél...

Az a cikk, amit én olvastam erről a csöndes szenzációról, biztosra veszi, hogy a Marsbeliek valami nagyon fontos dolgot akarnak tudtunkra adni. Lehet, én elhi-

szem, mert minden fantasz-tikumra kapható vagyok, s ha egyedül ülhetnék itt a szerkesztőségben, és nem kellene írnom, és volna egy egész szivarom, akkor mire én annak a végére érnék, egész biztosan meg tudnám mondani, akár tízféle formában is, mit akarnak a Marsbeliek. Mivel azonban a feltételek mindegyike hiányzik, a Marconi észlelése nekem csak a Theodorovits Ferenc furcsa észleletét juttatja eszembe.

Theodorovits Ferenc főerdőtanácsos tudvalevőleg a királyhalmi erdőőri szakiskola kitűnő igazgatója. Nekik sok mindennel kell törődni, ami égen és földön történik, sőt azzal is, ami a földben történik. Ebbe az utolsó kategóriába tartozik a talajvíz ingadozása. Az erdőgazdaságnak rendkívül fontos problémája az a homokon, hogy a napszakok váltakozásával hogy emelkedik és süllyed a talajvíz. Ennek a kitanulására nem sajnált Theodorovits vagy hat kutatásatni az iskola nagy erdőjének tisztásain, persze messzi távolságokra egymástól. Minden kútba lesüllyesztettek egy dobot, amelyre fel volt szerelve egy óramű. Már most ahogy a víz éjjel emelkedett, és nappal a párologás következtében apadt, úgy emelkedett és süllyedt a dob is, s az óramű pontosan rárajzolta egy papírszalagra a változásokot. Hogy pedig az észleletek pontosságát úgynevezett külbehatás ne zavarja — ami alatt Királyhalmán leginkább kanászgyerekek és libapásztorok értendők —, a kutak fölé kis bódékat ácsoltak, amelyek lakatra jártak, s ezeket a lakatokat maga a főerdőtanácsos úr csukta, nyitotta.

Már most az történt, hogy néhány héten keresztül a talajvíz nagyszerűen ingado-

zott, és az óramű híven be-tikumra kapható vagyok, s számolt minden milliméter-ről. Reggel, délbén, este nyitogatták a kutakat, és jegezték az eredményt. Egyszer azonban az egyik kútban mindenféle krikksz-krakszok találtak a szalagon. Olyan ugrások, mintha a talajvíz az éjszaka trag-timest járt volna. (Ugyan még ez akkor a mi tájainkon nem volt divatos tánc, csak a themzei lebujojokban.)

— Hát ez meg mi lehet? — tündött a jó Theodorovits Ferenc. — No, majd meglátjuk, mi lesz holnap.

Holnap az lett, hogy a krikksz-krakszok egy más kútban találtak, és aztán egy-két napig nem jelentkeztek, akkor megint felbukkantak hol itt, hol ott. Arról most már nem tudok, hogy Theodorovits Ferenc miféle hipotéziseket állított fel a rejtély megfejtésére. En valószínűleg abban állapotban voltam, hogy itt valami geo-démon böstörködik, akit bosszant az, hogy az emberek bele-furkálnak a föld gyomrába. A főerdőtanácsos azonban nyilván nem hisz se a mitológiában, se a metafizikában, mert valami gyakorlatibb megoldást keresett. Meg is találta. Az egyik kútát éppen akkor nyitotta fel, amikor a békák lakodalmoskodtak a dobon. Öröm volt nézni, milyen nagyokat ugranak. Szép kövér békulák voltak, néha egészen víz alá nyomták a dobot. A rejtelmes krikksz-krakszok, amiket az óramű megrajzolt, az ő pajkos ugrándozásait jelezték.

Hát ezt a történetet juttatta eszembe a Marconi felfedezése. Azt hiszem, sok ilyen békaugrandozás van a tudományban.

Szegedi Napló,
1919. március 21.

A botfülű

Jutalom hangversenyjegyet kaptam. Ez érthető, hisz én vagyok a vállalatnál a leg-botfülűbb.

Felvettem az ünneplőt. A hangversenyre egymás után érkeztek a vidám, mosolygó emberek. A lépcsőházban aztán, mintha a ruhátárban felejtették volna a mosolyt, ki-ki felvette a zenéértő arcát és kimért me-revséggel vonult fel a széksorokhoz. Megszólt a zene. Percekig pecegették a hárfát és megfigyeltem, hogy a hegedűnek mindig ugyanaz a két hangja szól. Mélyen a gyomrom tájáról elindult egy alattomos, de kéllelhetetlen ásitás. Vadul birkóztam vele. Összeszorított ajkaim között görcsösten elhát, elhatároztam, nézegetni fogok. Addig is telik az idő. Pecegetlés. Francianégyes.

A mellettem ülnek jobbra-balra billegett a feje, aztán egy hirtelen mozdulattal a mellén kötött ki. A partnere sügta a fülebe, hogy itt nem illik aludni. Kikérte magának, csak azért hunyja le a szemét, hogy jobban elmélyülhessen a muzsikában.

A cipőm! Vadul belehasított a fájdalom a lábamba. Szoros ez a vacak, hogy a fene enné meg. Egyszerű az egész, lehajolok, kikötöm a fűzöt, meglasztom és kész. Megmozdultam. A székek megreccsentek... Mégegyszer, megint reccsent. És pont most valami halkat muzsikálnak. Derékből enyhén előregörbülve megmerevedtem. Többen engem néztek. Még mit gondolkodnak rólam! Remélem ez a szenvedés nem látszott az arcomon.

Mennyi lehet még hátra? Próbáltam a zakó ujját óvatosan, alig észlelhető kar-rángásokkal feljebb tornászni. De az óra csatja beleakadt a mandzsettagombba... Felfedeztem a rámszegezett messzelátót. Oszhajú hölgy kezében. Há te figyelj engem!

Aztán hirtelen valaki ösz-szecsapta a kezét. Mire mindenki vadul, diadalittosan tapsolni kezdett. En is! Csak tudnám, honnan tudta az első, hogy mikor kell tapsolni? Másnap, sajnos csak Kissel, Naggyal, Kováccsal, és Molnárral találkoztam. Mondom sajnos, mert így csak nekik tudtam elmondani fennkölt arckifejezéssel, hogy valami csodálatos volt a tegnapi hangverseny.

REGÓS ISTVÁN

A kulturális élet fő gazdasági kérdései

Írta: Garamvölgyi Károly pénzügyminiszter-helyettes

Életkörülményeink javulása egyre nagyobb igényeket támaszt a kultúra termékei iránt. S hogy ez az igény valójában milyen irányú — a kulturális értékesítő helyezi-e előtérbe, vagy az eszméileg sekélyes — az számos tényezőtől függ; függ például attól is, hogy a kulturális élet „piaca” mit kínál a fogyasztónak és milyen gazdasági körülmények között működik.

A párt- és a kormányzervek behatóan foglalkoztak a kulturális élet működési feltételeinek problémáival az új gazdasági mechanizmusban. Olyan speciális közgazdasági szabályozók kidolgozása és bevezetése volt a feladat, amelyek egyrészt igazodnak az egész mechanizmus rendszeréhez, másrészt pedig e terület különleges társadalmi, közgazdasági, piaci viszonyait is nagymértékben figyelembe veszik.

Gazdasági életünkben ma a vállalatok és intézmények fokozottabb anyagi érdekeltiséggel működnek. Ezek az új, kedvező gazdasági tényezők a már említett sajátos piaci körülmények között érvényesülnek a kulturális életben. Sajátosságuk egyik jellemzője például, hogy itt a termékek iránti fogyasztói értékítélet — a spontán kereslet mellett — feltétlenül ki kell egészítenie a sajátos társadalmi, kulturális érdekek szempontjaival. Ebből következik, hogy a kulturális vállalatoknak és intézményeknek a keresletet úgy kell kiszolgálniuk, hogy a

kulturális fontos művek, produkciók létrehozásában érdekelteké válnak és a kevésbé fontos, kulturális-célok nem szolgáló alkotások sem az előállítónak, sem az átvétlenek, forgalmazónak ne jelentsenek nagyobb gazdasági előnyt — mint az előbb említettek. Mindez természetesen nem értelmezhető szélsőségesen, mert így éppen a kereslet és az igény tényezői kerülnek ki a figyelemből. Hiszen a kulturális termék, szolgáltatás csak akkor „használdik fel” értékeseen, ha az a társadalom széles rétegeihez szól, azokhoz valóban el is jut s nemcsak egy nagyon szűk, speciális keresletet elégíti ki. S arra az útra sem lehet lépni, hogy a kulturális értékes termékek, szolgáltatások „árát” ezért kulturális és gazdasági megfontolásból végülis áron alul adjuk, míg a kulturális érdektelent indokolatlan felárral hozzuk forgalomba.

Mindezek ellenére sem lenne célszerű közvetlen utasításokkal kötelezni a vállalatokat, vagy intézményeket, még kulturálisan fontos feladatok elvégzésére sem, ha ez számukra gazdaságilag előnytelen, esetleg lényegesen sérti anyagi érdekeiket. A fokozottabb anyagi érdekeltiség viszont magával hozhatja, hogy a kulturális vállalatok és intézmények — a népgazdaság más területeihez hasonlóan — szolgáltatásaiknál és termékeiknél (például: színház, mozi, könyv, hang-lemez, stb.) a nagyobb nyereséget biz-

tosító előadásokat, illetve termékeket kedvezőbb elbírálásban részesítik és elhanyagolják a ráfizetéses produkciókat. Ez pedig azt jelentheti, hogy a kultúrpolitikaikailag fontos művek kerülhetnek hátrányba. (Bár szükséges azt is megjegyeznünk, hogy mélyésges lebecsülése az értékes kultúrának és a kultúrát igénybevevő fogyasztónak, ha olyan tételből indulnánk ki: „a kulturális értékes egyben feltétlenül gazdaságilag veszteséges és fordítva...”)

A kulturális termékek és szolgáltatások tehát bizonyos mértékben más jellegű áruk, mint a fogyasztási cikkek. Közgazdasági nyelven szólva: a könyvek és egyéb művészeti termékek, szolgáltatások értékét nem egyszerűen a bennük megtestesült, elvont munka mennyisége határozza meg, hanem az az eszmei, tudományos, művészeti tartalom is, amely az élet különböző területein munkálkodó ember igényeit elégíti ki, de egyben tudatának formálására, izlésének fejlesztésére, s lehetőleg a szocialista közvélemény alakítására szolgál. Ezek a művek viszont éppen újszerűségük és küldetésük miatt, ma még gyakran nem a legkeresettebbek, és ezért gazdasági kihatásuk kedvezőtlenek a könnyű, kimondottan szórakoztató műveknél. Köztudott, hogy a kulturális cikkek piacán számításba kell venni az adott társadalmi, műveltségi viszonyokat, és ezzel azt a tényt, hogy a társadalmi tudat és ezen belül a közizlés és igény általában mindig elmarad a gazdasági lét mindenkorai fejlettségétől.

A fenti tényezők és célkitűzések ismeretében dolgozták ki a kulturális termékek és szolgáltatások új árrendszert. Mérlegelni kellett, hogy milyen kulturális tevékenységre terjedjen ki az állami támogatás, illetve hol lehet az árakban is érvényesíteni a termelői árrendezés következményeit, a ráfordítás arányosság követelményét. A felülvizsgálat eredményeként